

تحلیل نقش میانجی فرهنگ در توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران

دکتر امیر هرتمنی^۱، دکتر مهدی بصیرت^۲، موسی جعفری بابادی^۳

^۱ استادیار گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ استادیار گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اهواز، ایران

^۳ دانشجوی دکتری علوم اقتصادی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان، اصفهان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۳

Analysis Of The Mediating Role Of Culture In The Development Of Culture Economics In Islamic Society Of Iran

Dr. Amir Hortamani¹, Mousa Jafari Babadi², Dr. Mehdi Basirat³

¹ Assistant Professor of Economics Group, Islamic Azad University of Dehaghan Branch, Esfahan, Iran (Corresponding Author)

² Assistant Professor of Economics, Islamic Azad University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

³ PhD Students of Economics, Islamic Azad University of Dehaghan Branch, Esfahan, Iran

Received: (30/06/2022) Accepted: (29/11/2022)

شناسه یکتا: <https://dorl.net/dor/>

Abstract

Therefore, the impact of culture on economics is due to the importance of all norms, examples, behavioral patterns, and the consequences of hidden and hidden behavior that are obvious social groups, and these norms and patterns to internal and external solidarity and functional power of a group. It is dependent, and since the specific and general solution of the experienced, the issue of adapting to the economic, physical, and so on, shows the environment, so addressing this important in all human societies seems to be essential. Investigating and analyzing the mediating role of culture in the development of culture economics in Islamic society of Iran. The present study is a descriptive research type used using a descriptive method, as well as an applied research that is fully considered practical and practical aspects of real issues and objective use of the research results. The results of the study showed that the examination of the quality of life led to the examination of the factors and parameters effectively. Therefore, cultural references, which are a kind of qualitative developments in the formal and social life, are in accordance with the influencing factor in the impact of the impact and the influence of each of the cultural factors in the economy and the economy. Increase development in a country such as the Islamic Republic of Iran.

Keywords

Culture Economics, Culture Mediation, Economic Indicators, Islamic Republic of Iran

چکیده

از آنجا که تأثیر فرهنگ بر اقتصاد با توجه به اهمیت همه هنجارها، نمونه‌ها، الگوهای رفتاری و نتیجه‌های رفتار آشکار و پنهان که از گروه‌های اجتماعی امری بدیهی می‌باشد و این هنجارها و الگوها به همبستگی داخلی و خارجی و قدرت کارکردی یک گروه وابسته می‌باشد و از آنجا که راه حل خاص و عمومی تجربه شده مسئله تطبیق با شرایط اقتصادی، فیزیکی و ... محیط را نشان می‌دهد لذا پرداختن به این مهم در تمام جوامع انسانی امری ضروری به نظر می‌رسد بر همین اساس این تحقیق به بررسی و تحلیل نقش میانجی فرهنگ در توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران پرداخته است. تحقیق حاضر از نوع پژوهش توصیفی تحلیلی بوده که از روش توصیفی بهره گرفته شده و همچنین این تحقیق کاربردی هست که جنبه‌های عملی و کاربردی در مسائل واقعی و استفاده عینی از نتایج تحقیق کاملاً مورد توجه قرار می‌گیرد. نتایج تحقیق نشان داد که بررسی شاخص‌های کیفی زندگی، منجر به بررسی عوامل و پارامترهای مؤثر بر این شاخص می‌گردد. لذا تحولات فرهنگی که نوعی تحولات کیفی در زندگی فردی و اجتماعی است، همواره به عنوان عاملی مؤثر بر تغییرات شاخص‌های توسعه تأثیر داشته و شناخت عوامل و میزان تأثیرگذاری هر یک از عوامل فرهنگی بر رشد اقتصادی و سیاست‌گذاری مناسب در آن حوزه می‌تواند آنگاه رشد و توسعه را در یک کشور مانند کشور جمهوری اسلامی ایران را افزایش دهد.

واژه‌های کلیدی

اقتصاد فرهنگ، میانجی فرهنگ، شاخص‌های اقتصادی، جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

ناظر به سود باشد و آموزه های آن بانظام های اقتصادی موجود ناسازگاری دارد اگرچه با نظام اقتصادی اجتماعی بازارقرباب هایی نیز تجزیه و تحلیل قرار گیرد تا فاکتورهای بازدارنده در رشد اقتصادی جامعه های اسلامی مورد شناسایی قرار گیرد بالعکس با شناسایی فاکتورهای مثبت در فرهنگ اسلامی و تبدیل آنها به فاکتورهای مثبت در پدیدآوردن رفتار اقتصادی می توان فرهنگ دینی اقتصادی توسعه را پدید آورد. سفارش ها و تجویزهای ارزشی سازگار با روند توسعه، مانند داشتن روحیه درستکاری و راستگویی، وجدان کار، قناعت و صرفه جویی در مصرف، سودگرایی و محدودبودن قالب های فعالیت اقتصادی و محدودیت رقابت از آموزه های رایج دینی در فرهنگ جامعه های اسلامی است که بر رفتار اقتصادی فرد مسلمان اثر می گذارد.

عقلانیت اجتماعی و اقتصادی مناسب پدید آید به صورتی که بر رفتار اقتصادی اثر بگذاردو نتیجه این رفتار رشد اقتصادی در درجه نخست و توسعه در قدم بعدی باشد دراین صورت یک سازگاری بین اقتصاد و فرهنگ و دین در جامعه اسلامی پدید می آید و هرکدام از این عناصرها بصورت زیرنظام می توانند نظام کل را پدید آورند.

با توجه به اهمیت توسعه فرهنگی، باید تلاش نمود تا در تمام سیاستگذارها، برنامه ریزها، اقدامات و فعالیت های صورت گرفته در حوزه مدیریت فرهنگی، همواره بعد زیربن فرهنگ را مورد توجه قرار داد. زیرا هرگونه برنامه ریزی در این حوزه بدون توجه به بعد معنوی فرهنگ اثربخش نخواهد بود از سوی دیگر اثرات ابعاد معنوی فرهنگ از طریق: محصولات، آثار، فعالیت ها و مصرف فرهنگی در قالب سطح مشهود آن را می توان مورد ارزیابی قرار داد. بنابراین برای بهبود آثار سیاستها و اقدامات فرهنگی توجه متعادل به هر دو بعد فرهنگ الزامی است. علاوه بر این هرگونه برنامه ریزی در حوزه فرهنگ باید کمال رسیدن استعدادها و شایستگی های انسان در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی را مورد توجه قرار دهد. از این حیث می باید میان برنامه ریزی فرهنگی و برنامه ریزی در حوزه های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ارتباطی زنده و پویا طراحی نمود تا از مجرای آن امکان استفاده از ظرفیتهای متقابل در راستای توسعه همه جانبه جامعه و کشور فراهم شود. این امر نشان برنامه ریزی در حوزه فرهنگ، گستره بیشتری را در می دهد اولاً در طراحی برنامه ها مقایسه با یکدیگر حوزه ها در برمی گیرد. ثانیاً اقدامات مرتبط با سطح شهود فرهنگ همواره باید این تعاملات در نظر گرفته شود. می توان چنین اظهار داشت که متغیرهایی

تجربه اقتصادی موفق برخی کشورها در چند دهه اخیر، که تحت تأثیر مستقیم عناصر فرهنگی به وقوع پیوسته است، به روشنی نشان گر اهمیت و جایگاه فرهنگ در پیشرفت اقتصادی می باشد. این در حالی است که آموزه های فرهنگ اسلامی سرشار از عناصری است که در صورت نهادینه شدن در جامعه، نویدبخش آینده اقتصادی روشنی خواهد بود. تأثیر مثبت دینداری بر رشد و پیشرفت اقتصادی، به طور عمده به نقش انگیزشی آموزه های دینی و تأکید آنها بر عناصری همچون ارزش کار، ارزش علم، وجدان کاری، نظم و انضباط، پاداش الهی در برابر رفتارهای مثبت اقتصادی، و نیز نقش آنها در سالم سازی فعالیت های اقتصادی در کنار وضع قوانین هم سو بازمی گردد که زمینه ساز رشد و پیشرفت است.

از سوی دیگر، اسلام تمامی امکانات و شرایط لازم برای تحقق رشد تولید و بهره برداری کامل از طبیعت را در نظر گرفته است. این امکانات و وسائل را می توان به دو دسته تقسیم کرد: ابزارهای قانونی، و عناصر فکری و فرهنگی. عناصر اخلاقی در فرهنگ اسلامی نیز به خلاف دیدگاه کج اندیشان و ناآگاهان تأثیرات مثبت و مستقیمی در مسیر پیشرفت اقتصادی ایفا می کنند، مشروط به آن که تحلیل و تبیین درستی از آنها صورت گیرد و از سوی عموم مردم نیز جامعه عمل ببوشد. این نوشتار ضمن تشریح موارد تأثیر فرهنگ بر پیشرفت اقتصادی، به تحلیل پاره های از عناصر اخلاقی یاد شده می پردازد

توسعه اقتصادی به صورت شاخه ای از علم اقتصاد، از قرن بیستم، یعنی پس از آنکه موضوع پیشرفت در کشورها در حال توسعه با شدت بیش تری مورد توجه قرار گرفت، میان پژوهش گران علوم اجتماعی و اقتصادی مطرح شد؛ اما به رغم اینکه بیش از سه دهه از عمر آن نمی گذرد، به دلیل علاقه و اشتیاق اکثر فرهیختگان در جهت دستیابی به توسعه و پیشرفت کشورشان، بیش از دیگر رشته های مرتبط با علم اقتصاد، به چالش کشیده شده و آثار متعددی نیز درباره آن نوشته شده است

مفهوم های جدید نظام های اقتصادی با نظام های حقوقی، سیاسی، دینی و فرهنگی جامعه ها ارتباط مستقیم دارند. تغییرهای اقتصادی یا برقراری نظام های اقتصادی فقط تابع فرمول های ریاضی و اقتصادی نیست. فرهنگ و اعتقادات و اخلاق دینی بر رفتارهای اقتصادی اثر وسیعی دارند و زمینه های اجتماعی، حقوقی و فرهنگی سه نظام معروف اقتصادی آشکار شد که فرهنگ اسلامی و اعتقادات دینی دست کم به شکل سنتی آن نمی تواند باعث پیدایش رفتارهای اقتصادی

نیست و این نگرش خاص بیانگر لزوم وجود یک (فرهنگ مناسب) برای توسعه است. بنابراین عامل فرهنگ از جایگاه ویژه‌ای در توسعه برخوردار است. بی توجهی و کم توجهی به آن تمام برنامه‌های توسعه را با ناکامی مواجه خواهد ساخت. بنابراین لازم است به صورت خاص رابطه فرهنگ و توسعه را کاملاً شناخته و در برنامه‌های توسعه به آن توجه کافی مبذول داشت. رابطه فرهنگ و توسعه از دو دیدگاه قابل بررسی و حائز اهمیت است: اول اینکه فرهنگ را مجموعه‌ای بدانیم که در تمام مساعد یا مانع حرکت توسعه‌ای هستند؛ در این عناصر عموماً جایگاه، فرهنگ به عنوان یک مجموعه مؤثر بر فرآیند توسعه تلقی می‌شود. دوم اینکه فرهنگ را به عنوان مجموعه‌ای که در فرآیند توسعه، شکل گرفته و محصول توسعه تلقی می‌شود، بپذیریم. در حالت اول، فرهنگ از عوامل مؤثر بر توسعه است و در حالت دوم نتیجه توسعه. حالت اول رابطه فرهنگ و توسعه را می‌توان به فرهنگ‌توسعه و حالت دوم را به توسعه فرهنگی تعبیر نمود.

پیشینه تحقیق

موسایی ۱۳۷۳ مهم‌ترین عوامل فرهنگی مؤثر بر توسعه اقتصادی را بدین شرح ذکر کرده است: ۱- نگرش مطلوب و معقول نسبت به دنیا ۲- نگرش و برخورد علمی با مسائل و اهمیت به نقش عقل ۳- اعتقاد به آزادی اندیشه ۴- برابری انسانها است.

بگلریان ۱۳۷۵ به مقوله تمدن و عناصر و ویژگی‌های آن از جمله فرهنگ و اقتصاد پرداخته؛ و با مروری بر ادبیات اقتصادی و تاریخی درباره علل رشد و توسعه و عقب ماندگی در ایران در دوره مورد بررسی شرایط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جغرافیایی ایران را در دوران اسلامی مورد تحلیل قرار داده است

قمری ۱۳۷۹ با رویکرد فرهنگی به تحلیل واژه‌های غرب گرایی و نوگرایی پرداخته و به بررسی عوامل غیر اقتصادی به ویژه ارزشها و فرهنگ که تأثیر گذار در توسعه اقتصادی بوده‌اند پرداخته و سوابق تاریخی نیز در این رابطه استناد نموده است

ایزنلو و مهنازی ۱۳۸۱ در مقاله خود به بررسی تأثیر متغیرهای فرهنگی بر روی اصلاحات اقتصادی پرداخته است و نقش عوامل فرهنگی که می‌توانسته در توسعه یافتگی یا عدم توسعه یافتگی مؤثر باشد را مورد شناسایی قرار داده است.

تحقیقات خارجی:

مانند گزینه‌های سیاستی، نوع رژیم، مناسبات بین المللی و فرهنگ تنها متغیرهای توضیحی برای توسعه اقتصادی نیستند. اگرچه می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از متغیرهای توضیحی از آنها بهره جست؛ اما توصیف پیچیدگی و غنای رشد اقتصادی فراتر از آنهاست. بنابراین اگر بخواهیم استراتژی سودمندی را برای بررسی رابطه بین اجزای فرهنگ و توسعه اتخاذ کنیم.

برای درک رابطه اقتصاد و فرهنگ باید به خاستگاه این دو نظر افکند. خاستگاه اقتصاد و فرهنگ را به تعبیری می‌توان، جامعه تلقی نمود، جامعه نوعی سیستم اجتماعی است. سیستم اجتماعی، معلول روابط اجتماعی است. روابط اجتماعی برخلاف روابط طبیعی، اموری قطعی و تکوینی نیستند. در سیستمهای انسانی بر روابط انسانی به علت وجود اختیار و آگاهی او قطعیت حاکم نیست و انسان در شرایط معین می‌تواند به یک عامل مشخص، پاسخهای متفاوتی بدهد و این پاسخهای متعدد، چیزی جز وجود کثرت و گزینه‌های متفاوت نیست. با تعدد و وجود گزینه‌های متفاوت است که پدیده‌های بهنام معنا پیدا می‌کند و از میان روابط ممکن بین پدیده‌ها، ناگزیر باید یکی را برگزید. انتخاب‌های گوناگون بر مبنای ارزش‌های ذهنی مختلف افراد صورت می‌گیرند که در واقع فرهنگ شکل دهنده ارزشهای گوناگون برای افراد و جوامع مختلف است. بنابراین ملاحظه می‌شود که بین اقتصاد و فرهنگ رابطه تنگاتنگی وجود دارد. اگر بخواهیم رابطه فرهنگ و اقتصاد را به شکل دیگری بیان، رفتارهای پایدار انسانی حاصل کنیم، شاید بتوان گفت: اولاً فعالیت‌های اقتصادی از جمله و متأثر از فرهنگ است؛ ثانياً رفتارهای اقتصادی انسان است و در نتیجه جزئی از مجموعه رفتارهای اقتصادی (غیر از رفتارهای انسانی به شمار می‌آید و ثالثاً رفتارهای ناپایدار و استدلالی) مبتنی بر فرهنگ است و رفتارهای پایدار خاص، نتیجه فرهنگ خاص است. بنابراین رفتارهای پایدار خاص اقتصادی نتیجه فرهنگ خاصی است. توسعه اقتصادی نیز به وضعیتی خاص از اقتصاد اطلاق می‌شود و هر وضعیت خاص اقتصادی نتیجه رفتارهای خاصی است. بنابراین توسعه اقتصادی نتیجه رفتارهای خاصی است و این رفتارهای خاص، نیز نتیجه فرهنگی خاص بوده و به همین دلیل می‌توان نتیجه گرفت که توسعه اقتصادی نیز وضعیت فرهنگی خاص خود را می‌طلبد.

پیشرفت و توسعه، حاصل نگرش خاصی به عالم است و بدون ایجاد این نگرش خاص، پیشرفت و ترقی ممکن

دکتر امیر هرتمنی، دکتر مهدی بصیرت و موسی جعفری بآبادی: تحلیل نقش میانجی فرهنگ در توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران

سؤالات فرعی

- ۱: زمینه‌های فرهنگی نظام‌های اقتصادی چگونه می‌باشد؟
- ۲: نقش فرهنگ بومی بر نظام اقتصادی چگونه می‌باشد؟
- ۳: مناسبت فرهنگ، دین و توسعه اقتصادی چگونه می‌باشد؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی: بین فرهنگ و توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- ۱: بین زمینه‌های فرهنگی نظام‌های اقتصادی و توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران رابطه وجود دارد.
- ۲: بین نقش فرهنگ بومی بر نظام اقتصادی و توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران رابطه وجود دارد.
- ۳: بین مناسبت فرهنگ، دین و توسعه اقتصادی و توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران رابطه وجود دارد.

ادبیات تحقیق

فعالیت اقتصادی فعالیت است که بر ضرورت صرفه جویی و مصرف و به کارگیری عقلانی کالاها و منابع به ویژه کالاهای کمیاب توجه دارد و اقتصاد نیز علم و روشی است برای استفاده بهینه از منابع با حداکثر فایده و کمترین هزینه، اقتصاد بهترین و ممکن‌ترین راه برای رسیدن به رفاه و منابع مادی است.

در هر جامعه‌ای مشکل‌های اقتصادی و غیر اقتصادی وجود دارد که از زندگی مشترک افراد با هم حاصل می‌شود که حل آنها نیاز به نظام داخلی و بین انسان‌ها دارد و اقتصاد با جامعه شناسی پیوند بیش‌تری می‌یابد. در بحث‌های اقتصاد ملی بحث‌های اجتماعی به اقتصاد به صورت وجود ذهنی پرداخته نمی‌شود بلکه به صورت واقعیت قابل تجربه مورد بررسی قرار می‌گیرد. اقتصاد به اعداد و بازار می‌پردازد اما نمی‌تواند به انسان و رابطه‌های انسانی توجه نکند و به انگیزه‌های وی که در رفتارشان اثر دارد بی‌توجه باشد و انسان را که یک متغیر مستقل است عنصری خنثی فرض کند. اقتصاد امر خصوصی یا درون خانواده نیست بلکه یک امر اجتماعی است. هر امر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نیز است و هر امر اقتصادی یک سازمان اجتماعی را پایه‌گذاری می‌کند. از این رو اقتصاد همان گونه که اقتصادی خلق و خوی یک فرهنگ را می‌سازد اساساً دین برای اقتصاددان چه معنایی دارد؟

وابستگی فرهنگ و اقتصاد به حوزه‌های دیگر عمومیت می‌دهد در اقتصاد سه مسئله مهم وجود دارد که علم اقتصاد برای پاسخ به آنها به تحقیق و نظریه پردازی می‌پردازد:

- ۱- چه چیز باید تولید شود؟
- ۲- چگونه باید تولید شود؟

دنیلز در سال ۱۹۹۸ در کشورهای آسیایی انجام داده است. وی با بیان دیدگاه‌های موافق و مخالف تأثیرگذاری فرهنگ بر توسعه اقتصادی، و تفکیک عقاید مذهبی ساختار وضعیت اقتصادی و شاخص‌هایی همچون توسعه انسانی تولید ناخالص داخلی سرانه، هزینه‌های دولت، توزیع درآمد، نسبت پس انداز و سرمایه‌گذاری، تراز پرداختها و سطح آموزشی و سود پرداخته و با یک مقایسه تطبیقی به میزان تأثیرگذاری در تحولات اقتصادی پرداخته است

گریفین ۲۰۱۰ در تحقیقی توصیفی به بررسی رابطه بین رشد اقتصادی و فرهنگ در کشورهای مسلمان پرداخت. وی به رابطه بین رشد و توسعه پرداخته و سپس نابرابری‌های ناشی از رشد و توسعه و چگونگی تأثیر پذیری آن از فرهنگ جامعه را در کشورهای مسلمان تحلیل کرده است.

تامسون ۲۰۱۱ در مقاله‌ای تحت عنوان: فرهنگ و توسعه اقتصادی» رابطه بین نوگرایی و جهانی شدن را تحلیل و ارزیابی کرده است. به عقیده وی رابطه بین فرهنگ و توسعه اقتصادی بسیار پیچیده بوده و مدرنیته که زیر بنای آن تحولات فرهنگی در ارزشها و سنتهای جوامع مختلف است

فردرکینگ ۲۰۰۵ در مطالعه‌ای با عنوان آیا بین فرهنگ و توسعه اقتصادی رابطه درون‌زا وجود دارد؟ به تحلیل میزان تأثیر پذیری توسعه اقتصادی از فرهنگ آن جامعه پرداخته است

شانگ ۲۰۰۸ در رساله خود با عنوان: فرهنگ اجتماعی در نظام مالی در چین» به مطالعه رابطه بین این دو مقوله از نگاه جامعه‌شناسی اقتصادی در کشور چین پرداخته است

شرما ۲۰۱۶ در تحلیلی به بررسی فرهنگ اجتماعی و توسعه اقتصادی مبتنی بر تکنولوژی پرداخته و به نکات مهم و کلیدی تأثیر گذار بر رشد اقتصادی از جمله فرهنگ اجتماعی از دیدگاه فیلیپس اشاره نموده است.

اهداف تحقیق

هدف اصلی: بررسی نقش میانجی فرهنگ در توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران

اهداف فرعی

- ۱: بررسی زمینه‌های فرهنگی نظام‌های اقتصادی
- ۲: بررسی نقش فرهنگ بومی بر نظام اقتصادی
- ۳: بررسی مناسبت فرهنگ، دین و توسعه اقتصادی

سؤالات تحقیق

سؤال اصلی: نقش میانجی فرهنگ در توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران چگونه می‌باشد؟

پرداخت در قسمت های پیشین نظام های اقتصادی گوناگون و پایه های ارزشی آنها را مورد بررسی قرار دادیم و در اینجا نیز لازم است مبانی فرهنگی و ارزشی اقتصاد اسلامی را مطرح نمود تا به تفاوت های آن با مبانی فرهنگی و ارزشی نظام های اقتصادی دیگر واقف شد.

روش تحقیق

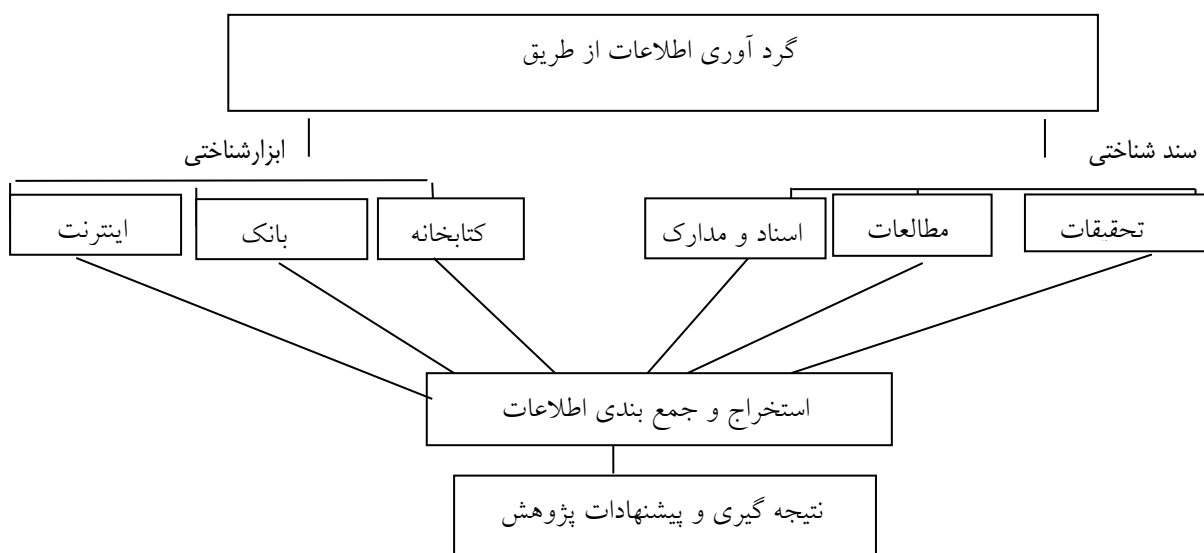
ابزار جمع آوری اطلاعات:

ابزار جمع آوری اطلاعات از آرشیوه کتابخانه به استناد مدارک، شواهد و کتب دانشگاهی و مقالات علمی پژوهشی می باشد.

۳- کالاها در اختیار چه کسانی باید قرار گیرد و چگونه توزیع شود؟

نوع پاسخها به این پرسشها در نظام های اقتصادی گوناگون، متفاوت است. دو نظام اقتصادی دولتی و بازار آزاد یا به تعبیر دیگر دو مدل مطلوب اقتصاد متمرکز و غیر متمرکز در نقطه مقابل هم قرار دارند و با مبانی متفاوت پاسخها و راه حل های متفاوتی را ارائه می کنند. در بین این دو مدل، مدل های بینابینی مانند تا حدی دولتی و اقتصاد بازار اجتماعی قرار دارند بخش و بخش های قبل مقدم ه ای برای بخش نهایی است که در آن به بررسی میزان سازگاری نظام ارزشی و فرهنگی اسلام با نظام های اقتصادی دیگر خواهیم

نمودار ۱. روش گردآوری مطالب به طور کلی شامل مراحل ذیل و شکل ادامه می باشد:

معرض تأثیرات عوامل بیرونی واقع شوند، در برابر تصمیم گیریها منعطف باشند و همچنین بنا به دلایلی می توانند با سازمانهای رسمی نسبت به سازمانهای غیررسمی هنجارهای قابل توجه کمتری را که خاص آنهاست داشته باشند. طبقات اجتماعی نیز به واسطه هنجارهای اجتماعی خاص خود مشخص می شوند که باتوجه به همکاری و مشارکت طبقاتی، عقاید آنها نسبت به پول و تحصیل با هم متفاوت می باشند و توسعه را فرایندی زمان بر از تجربه و نوآوری دانست که همه ابعاد و زندگی انسانی را در بر می گیرد و باعث ایجاد تحول در بینش، دانش، مهارتها، اخلاق و روابط انسانی و سطح زندگی می شود. توسعه ابعادی دارد که شاخصترین بعد آن، در توسعه اقتصادی تجلی می یابد. از شاخص توسعه به شاخص کیفیت زندگی

نتیجه گیری

مرور ادبیات گسترده پیرامون رابطه فرهنگ و توسعه، حاکی از آن است که عوامل فرهنگی از چهار طریق رفتار اقتصادی را تحت تأثیر قرار می دهد: از طریق تأثیر آن بر سازمانها و تولید، عقاید مرسوم پیرامون مصرف و کار، توانایی خلق و مدیریت نهادها و ایجاد شبکه های اجتماعی می باشد.

ادبیات گسترده های پیرامون فرهنگ سازمانی موجود است که به مطالعه خصوصیات رفتاری و هنجاری سازمانهای منحصر بفرد می پردازد و فرهنگ سازمانی اساسا ملل مختلف، همچنین نواحی، بخشها یا حتی شرکت های موجود در یک بخش تغییر می کند. بنگاهها کمابیش می توانند بطور سلسله مراتبی عمل نمایند، در

دکتر امیر هرتمنی، دکتر مهدی بصیرت و موسی جعفری بآبادی: تحلیل نقش میانجی فرهنگ در توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه اسلامی ایران

تامسون، کنت و دیگران، ۱۳۸۵، دین و ساختار اجتماعی، ترجمه علی بهرام پور و حسن محدثی، تهران: انتشارات کویر، اول.
تودارو، مایکل، ۱۳۷۹، ش، توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلام علی فرجادی، تهران: سازمان برنامه و بودجه، دوم.
دوبویی، گزاویه، ۱۳۷۴، فرهنگ و توسعه ترجمه فاطمه فراهانی و عبدالحمید زرین قلم، تهران: انتشارات کمیسیون ملی یونسکو در ایران، اول.

شجاعی زند، علی رضا ۱۳۸۶ عرفی شدن در تجربه مسیحی و اسلامی، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران.

دین و اقتصاد: ۱۳۸۴ نظام اقتصادی اسلام و علم تحلیل اقتصاد، فصلنامه اقتصاد اسلام، ترجمه سیدحسین میرمعزی، سال پنجم، میرمعزی، سیدحسین، ۱۳۸۹، ساختار کلان اقتصاد اسلامی، تهران: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، اول.
هامیلتون، مالکوم، ۱۳۸۷، جامعه شناسی دین ترجمه محسن ثلاثی، تهران: تبیان.

یوسفی نژاد، علی، ۱۳۸۲ فرهنگ، توسعه، الزامها و ضرورتها. فصلنامه اقتصاد اسلام، ی تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، آشوری، داریوش. ۱۳۷۸ تعریفها و مفهوم فرهنگ. چاپ اول. تهران: مرکز اسناد فرهنگی آسیا

بروجنی فرشید. ۱۳۸۸ جایگاه عوامل فرهنگی در توسعه اقتصادی. چاپ اول. تهران: مرکز آمار و برنامه ریزی پژوهشهای فرهنگی و هنری.

پیمان، حبیب اله. ۱۳۸۴، پیشنهادهای توسعه اقتصادی. مجله ایران فردا، سال اول، شماره ۴.

ژیرار، آگوستین ۱۳۷۹ توسعه فرهنگی، تجارب و خط مشیها. ترجمه عبدالحمید زرین قلم، پروانه سپرده و علی هاشمی گیلانی. مرکز پژوهشهای بنیادی، چاپ اول.

مجموعه مقالات سمینار فرهنگ و توسعه ۱۳۸۱. (ریشههای فرهنگی اقتصادی. معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - .

ملکی، صفیالله. ۱۳۸۸. نگاهی به جایگاه توسعه فرهنگی در سند چشم انداز و سیاستگذارها. روزنامه قدس
موسائی، میثم. ۱۳۹۰ دین و فرهنگ توسعه. چاپ اول. تهران: معاونت پژوهشی و آموزشی سازمان تبلیغات اسلامی.

Bourdieu, Piere, 1992, *Die Auflösung des Religiösen*, In: Ders. Rede und Antwort. Frankfurt: Suhrkamp, (Orig.frz.1982).
Burghardt, Anton, 1974, *Allgemeine Wirtschaftssoziologie*, München, München, Verlag Dokumentation Paullach.
Chapra, M., Umer, 1991, "The Need for a New Economic System",
Review of Islamic Economics, Molume, No1.
Durkheim, E, 1915, *The Elementary Forms of the Religious Life*, London, Allen and Unwin.

نام برده می شود (موسوی چهارمی، ۱۳۸۵ ص ۸)
این مطالعه شناخت برخی شاخصهای فرهنگی و شاخص رشد اقتصادی و چگونگی مبادله بین شاخصهای فرهنگی و شاخص رشد اقتصادی در اقتصاد ایران است. که اهداف ویژه این تحقیق عبارتند از: شناسایی برخی شاخصهای فرهنگی در ایران، چگونگی تاثیرگذاری شاخصهای فرهنگی مورد بررسی بر رشد اقتصادی دلالت دارند.

لذا در حوزه مسائل فرهنگی توجه ویژه به شاخصهای آن می تواند دیدگاه روشن تری را ارائه کرده و در دستیابی به اهداف کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت مؤثر باشد. در این راستا شاخصهایی چون زمینههای فرهنگی نظامهای اقتصادی، نقش فرهنگ بومی بر نظام اقتصادی و همچنین مناسبت فرهنگ، دین و توسعه اقتصادی را به عنوان شاخصهای توسعه فرهنگی مورد ارزیابی قرار گرفته داده و روند تغییرات بعضی از این شاخصها در ایران طی دهه های گذشته مورد بررسی قرار گرفته است. بررسی روند رشد اقتصادی یکی از ابزارهای تحلیل توسعه اقتصادی است. در محاسبه رشد از شاخص یا ناخالص داخلی می توان استفاده نمود. سرمایه یکی از مهمترین عوامل تولید است. امروزه سرمایه فقط به شکل فیزیکی نیست بلکه به صورت طبیعی، انسانی، اجتماعی و فرهنگی نیز هست.

پیشنهادهای تحقیق

عمده ترین چالش در مطالعه فرهنگ و توسعه، دستیابی به شیوههای برای وارد نمودن عوامل فرهنگی به مدل های تئوریک و تجربی که تاکنون مورد استفاده اقتصاددانان بوده است. بسیاری از توصیفات فرهنگی رفتار که اقتصادی تمایل دارند که به مطالعات فرهنگ و اقتصاد بدل شوند و در پی آن روابط علی بقدری پیچیده می شوند که نمی توان آنها را به سایر گروهها غیر از گروه مورد مطالعه، تعمیم داد. از سوی دیگر، اقتصاددانان نیز پیوسته به دنبال مدل های کلی رفتاری هستند که اغلب هم فاقد بسیاری از عوامل پیچیده می باشند که در دنیای واقعی ضروری به نظر می رسند. ممکن است چنین تصور شود که این دو طیف هرگز به مصالحه نخواهند رسید، چراکه بطور ساده هیچگونه روش منطقی تجربی در کمی سازی متغیرهای فرهنگی موجود نبوده یا اینکه علیتها بسیار پیچیده و چند متغیره می باشند. لذا لازم است رابطه و نقش فرهنگ در اقتصاد فرهنگ را در جامعه اسلامی ایران بیشتر مورد توجه قرار داد.

منابع

- Eichhoff, Isabell, 2006, *Religion Wirtschaft Ethik*, Wirtschaftsethische Spekte von Judentum, Christentum und Islam, Saarbrücken, VDM Verlag Dr. Müller.
- Gaefgen, Gerard, 1968, *Theorie der wirtschaftlichen Entscheidungen*, Tübingen.
- Gebhart, Werner, 1992, von der Unternehmensethik zur Unternehmensästhetik In: Albach, H.
- Graf, Friedrich Wilhelm, 2004, *Die wiederkeher der Götter*, Religion in der Modernen Kultur. München, C.H. Beck.
- Jonathan H. W. and Vogel, Claudia, 2005, Religion and trust: an experimental study, Frankfurt, Europa-Universität Viadrina, or, http://opus.zbw-kiel.de/volltexte/2005/3798/pdf/240_Tan_Vogel.pdf).
- Koch, Anne. Zur Interdependenz von Religion und Wirtschaft-Religionsökonomische Perspektiven,. In: www.Religionswissenschaft.Lmu.de.
- Nienhaus, Volker, 1982, *Islam und Moderne Wirtschaft*, Graz, Wien Köln, Verlag Styria, 1982.
- Oppenheimer, Franz, 1922, *System der Soziologie III*, Jena, Fischer.
- Robbins, L., 1962, *The Nature and Significance of Economic Science*,